

A Szent Liturgiáról (12.)

A nagy ekténia elhangzása után először csendül fel a templomban a hívek éneke, bár már a könyörgésekre is énekelték az „Uram, irgalmazz”, a „Néked, Uram” és az „Ámen” választ. **Ónállónak** nevezhető első énekük azonban az **antifónák** füzére. Ezek bemutatása előtt érdemes még figyelmet szentelnünk annak a ténynek, hogy ha valóban ünnepélyesen végzik a bizánci Egyházban a Szent Liturgiát, akkor annak minden szava – a papi csöndes imák kivételével – énekelve hangzik el. Az egyiptomi koptoknál a civil életben a bírósági ítéletet is éneklő hangon hirdeti ki a bíró. A távol-keleti Japánban a szumómérkőzés győztését szintén énekes hangon hirdeti ki a mérkőzésvezető. Az Egyházban, az Isten dicsőítésére még fontosabb az éneklés!

A szent atyák azt tanítják, hogy az emberi énekhangnál nincs szebb, azzal mindent ki lehet fejezni

A bizánci Egyházban nem használnak hangszert a szertartások során. Egyszerűen azért, mert a szent atyák azt tanítják, hogy az emberi énekhagnál nincs szebb, azzal mindent ki lehet fejezni, és az illik leginkább Isten dicsőítéséhez. **S hozzáteszik, a hangszer elvonja a figyelmet a tudatos istendicsőítéstől, és teret enged a lanyhulásnak, mondván, „ha úgyis szól a hangszer, minek énekeljek”.** Ennek némileg ellentmond az a tény, hogy, főleg a bizánci Egyház szláv ágában, többszólamú kórusok éneklék a Liturgiát. Ámde a vezető szólamot a hívek is követik, lehet látni a szájuk mozgásáról. A görög ágban pedig a monoton alá- és föléneklést végzik a hívek. Tény, hogy a liturgia ezen a területen is **közös cselekvés**. A hívek éneke alatt elhangzó első csöndes papi ima is igazolja ezt: „Urunk, Istenünk, (...) áraszd reánk s a velünk esedezőkre gazdag kegyelmedet és irgalmadat!”

A Liturgiában az első nagy énekes egységet tehát az antifónák képezik, melyeknek vasárnapra, hétköznapra, illetve az ünnepekre is külön szövegük van. Az antifónák minden esetben rövid zoltárversek, amelyekre refrén következik.

Kialakulásuk a keresztény ókorra nyúlik vissza. Kezdetben szigorúan megtartották azt a szabályt, hogy egy templomban naponta csak egy Liturgiát végeznek. Ezért az olyan városokban, ahol több templom volt (főleg a fővárosban, a bizánci liturgia bölcsőjének számító Konstantinápolyban), alkalmanként kijelölték az úgynevezett **stációs templomot**, ahol az aznapi Liturgiát végezték. A

nép a pap és esetleg a diakónusok vezetésével ünnepélyes menetben vonult oda. Ilyenkor az előénekes (aki egyébként **olvasni is tudott**) énekelte a zoltár verseit, a nép pedig a **közbeszúrt refrént**. Vasárnap: „Az Istenszülő imái által, Üdvözítő, üdvözíts minket”, hétköznap: „Üdvözíts minket, Isten Fia.” S mire a templomhoz értek, eljött a kis bemenet, a püspök és a papság ünnepélyes bevonulásának ideje. Ma már természetesen az egész részt a templomban végezzük.

Az antifonális éneklést úgy lehet elgondolni, ahogyan ma a máriapócsi zarándoklatok folynak, melyek kezdik a reneszánszukat élni. Itt a processzióban az előénekes „diktálja” a hosszú zarándókének sok versszakának sorait, a nép pedig közben az adott refrént éneklé.

aIvancsó István